

VO-leerlingen: hoe kom je voor je belangen op? (I)

In een vorig blogbericht werd de vraag opgeworpen hoe leerlingen op de middelbare school voor hun belangen kunnen opkomen.¹ Het ging om een concrete casus die door Puddingpower op Scholierenforum was aangedragen:² wat kun je doen tegen een leraar die de leerlingen telkens weer denigrerende beledigingen naar het hoofd slingert? Leerlingen zullen allereerst het Leerlingenstatuut van hun school raadplegen om te weten te komen welke routes er zijn om voor hun belangen op te komen. Daarnaast kunnen ze enkele algemene bronnen op het internet vinden: de brochure 'Klachten op school, hoe los je ze op' (2007);³ de pagina 'Omgaan met klachten op school' van School & Veiligheid;⁴ en de zeven klachtenpagina's van Ouders & Onderwijs.⁵

In het onderstaande overzicht heb ik tien routes onderscheiden die leerlingen kunnen bewandelen. En in een volgend blogbericht zal ik proberen deze tien routes op hun bruikbaarheid te evalueren.⁶

1. Vriendelijk verzoek (c.q. verzoekschrift of petitie)

Als vo-leerlingen of hun ouders ontevreden zijn met gedragingen of besluiten van de school of van andere leden van de schoolgemeenschap, kunnen zij de betrokkenen daarvan in kennis stellen en hen vriendelijk verzoeken die gedragingen te (doen) beëindigen of die besluiten te (doen) heroverwegen. Kenmerkend voor deze benadering is dat de betrokkene voor 100% in zijn waarde wordt gelaten, dat zijn rechten en bevoegdheden niet ter discussie worden gesteld en dat de verzoeker niet op zijn (vermeende) recht staat maar in alle vriendelijkheid voor zijn belangen opkomt. Maar een tweede kenmerk is dat de betrokkene nadrukkelijk verzocht wordt om in actie te komen en te laten weten of hij bereid is dat verzoek te honoreren: een verzoek gaat dus verder dan een vrijblijvende melding van onvrede.

Een andere benadering is dat het verzoek wordt overgebracht door een tussenpersoon, bijvoorbeeld door de mentor van een klas.⁷ Ook de interne vertrouwenspersoon (zie 4) kan wellicht als intermediair optreden. In dat opzicht is deze benadering verwant aan het inschakelen van een mediator, waarmee het risico verkleind wordt dat de betrokkene zich bedreigd gaat voelen.⁸

2. Bezwaar en beroep

Belanghebbende leerlingen en hun ouders kunnen hun onvrede ook in een juridisch kader plaatsen. Ze kunnen bezwaar aantekenen tegen beslissingen die door leraren of door de schoolleiding genomen worden. In dat geval wordt de beslissing door de betrokkene heroverwogen. Vervolgens kan men dóór-procederen: men gaat in beroep bij hogere instanties binnen de onderwijsinstelling of uiteindelijk bij een extern geschillenorgaan of bij de rechtbank.

Bij het aangaan en doorlopen van bezwaar- en beroepsprocedures moeten de partijen gewoonlijk bepaalde termijnen in acht nemen.

3. De leerlingenraad en de wettelijke medezeggenschapsorganen

Elke vo-school heeft een *medezeggenschapsraad* (MR) die voor de helft uit gekozen leerlingen en ouders bestaat (elk van beide geledingen voor 25%) en voor de andere helft uit gekozen personeelsleden.⁹ Als de

¹ <http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/beste-puddingpower/> (22/5/2019)

² <https://forum.scholieren.com/showthread.php?t=1952430> (9/5/2019)

³ https://ouders.net/wp-content/uploads/2013/07/KOS_Brochure_Klachten_op_school.pdf

⁴ <https://www.schoolenveiligheid.nl/po-vo/kennisbank/omgaan-klachten-op-school/>

⁵ <https://www.oudersonderwijs.nl/op-school/schoolorganisatie/klachten/waar-u-terecht-kunt-met-een-klacht/> (maar vo-leerlingen van 13 jaar of ouder kunnen ook zelf een klacht indienen!)

⁶ <http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/vo-leerlingen-hoe-kom-je-voor-je-belangen-op-ii/> (11/8/2019b)

⁷ https://www.leernetwerkeducatie.nl/mediawiki18/index.php?title=Ben_ik_in_staat_tot_het_mentoraat%3F (Hogeschool InHolland 2016)

⁸ <https://www.schoolenveiligheid.nl/po-vo/kennisbank/informatieblad-mediation-op-school/>

<https://www.schoolenveiligheid.nl/po-vo/kennisbank/bemiddeling-bij-klachten-2/>

<https://www.oudersonderwijs.nl/op-school/schoolorganisatie/klachten/bemiddeling-tussen-ouders-en-school/>

<https://onderwijsgeschillen.nl/sites/default/files/publicaties/publicaties%20sog/2018%20Mediation%20Brochure.pdf>

<http://www.geschillencommissiesbijzonderonderwijs.nl/sites/www.geschillencommissiesbijzonderonderwijs.nl/files/downloads/Mediation.pdf>

⁹ https://infowms.nl/sites/default/files/publicaties/MR_handboek_LAKS.pdf

school meer dan één vestiging telt, kunnen daarvoor deelraden worden ingesteld; en als de onderwijsinstelling meer dan één school telt, heeft deze tevens een gemeenschappelijke medezeggenschapsraad. Behalve adviesrecht en instemmingsrecht inzake wettelijk bepaalde aangelegenheden, heeft de MR het recht om geïnformeerd te worden (informatierecht) en het recht om onderwerpen te agenderen en daarover voorstellen doen (initiatiefrecht).

Ter versterking van de communicatie met hun MR-vertegenwoordigers kunnen leerlingen, ouders en personeelsleden in overleg met de school een leerlingenraad, resp. ouderraad resp. personeelsraad oprichten.

In het reglement van de Leerlingenraad kan worden vastgelegd in hoeverre deze Raad tevens als rechtstreeks inspraakorgaan in relatie tot de schoolleiding fungeert.¹⁰ Ook wordt in het reglement vastgelegd hoe de Leerlingenraad is samengesteld, bijvoorbeeld uit gekozen vertegenwoordigers van de onderscheiden afdelingen en jaarlagen. In de contacten van de Leerlingenraad met de schoolleiding is het *Leerlingenstatuut* een belangrijk referentiedocument.¹¹

4. Vertrouwenspersoon Ongewenste Omgangsvormen

De meeste onderwijsinstellingen hebben een of meer (interne of eventueel externe) vertrouwenspersonen waar leerlingen en hun ouders terecht kunnen als ze problemen en klachten hebben over ongewenst gedrag en sociale onveiligheid op school.¹² Hun taak en functie staat beschreven in de lokale klachtenregeling (zie 7). Wellicht behoort het tevens tot hun taak gevraagd of ongevraagd advies uit te brengen aan de schooldirectie of het instellingsbestuur. Op die manier kunnen zij klagers ook uit de wind houden.

5. Vertrouwensinspecteurs

De Inspectie van het Onderwijs heeft niet tot taak klachten van ouders, leerlingen of leraren te behandelen of hun problemen op te lossen, maar in het kader van haar toezichthoudende taak is zij wel geïnteresseerd in *informatieve meldingen* van tekortkomingen om een juist beeld van scholen en instellingen te krijgen.¹³ Er is echter een klein team van *vertrouwensinspecteurs* die als speciale taak hebben zowel directies, besturen en vertrouwenspersonen als ook individuele ouders, leerlingen en leraren te adviseren over problemen op het gebied van seksuele intimidatie en seksueel misbruik; psychisch en fysiek geweld; discriminatie; en radicalisering.¹⁴ Zij hebben ook een functie als meldpunt; meldingen worden geregistreerd in een vertrouwelijk dossier.

6. Een klacht bij het College voor de Rechten van de Mens

Burgers kunnen bij het College een klacht indienen over *ongelijke behandeling* (discriminatie).¹⁵ Als het tot formele behandeling van de klacht tegen een school komt, wordt de schooldirectie of het schoolbestuur gehoord. Uiteindelijk komt het College tot een oordeel, maar dat heeft geen bindende kracht. Om dat oordeel kracht bij te zetten, moet de kwestie aan de rechtbank worden voorgelegd. Maar ook de MR (zie 3) heeft tot wettelijke taak discriminatie in het schoolbeleid tegen te gaan.

Naast de klachtenbehandeling op het gebied van discriminatie, krijgen burgers bij het College desgevraagd advies over andere mensenrechten- en kinderrechtenkwesties.

7. Een klacht bij (Schoolleiding, Instellingsbestuur of) externe Klachtencommissie

Het bestuur van een vo-onderwijsinstelling treft een regeling voor de behandeling van klachten van leerlingen, ouders en personeelsleden over gedragingen en beslissingen (dan wel het nalaten van gedragingen of het niet nemen van beslissingen) van het bestuur of het personeel (waaronder discriminatie).¹⁶ Deze

¹⁰ <https://www.laks.nl/wp-content/uploads/2018/11/leerlingenraadhandboek.pdf>
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/voortgezet-onderwijs/vraag-en-antwoord/wat-doet-de-leerlingenraad-in-het-onderwijs>

¹¹ <https://www.onderwijsconsument.nl/wat-staat-er-het-leerlingenstatuut/>
<https://www.laks.nl/wp-content/uploads/2018/09/MR-handboek-bijlage-2.pdf>

¹² <https://www.schoolenveiligheid.nl/po-vo/visie/vertrouwenspersoon-op-school/>

¹³ <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/klachten>

¹⁴ <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/vertrouwensinspecteurs>

¹⁵ <https://www.mensenrechten.nl/nl/college-voor-jou>

¹⁶ Er bestaan diverse modelregelingen waarin het bepaalde in artikel 24b WVO is uitgewerkt:
https://onderwijsgeschillen.nl/sites/default/files/Modelklachtenregeling%20Onderwijsgeschillen_versie_maart_2015.pdf (Model-klachtenregeling Onderwijsgeschillen LKC 1/5/2014);
<http://www.geschillencommissiesbijzonderonderwijs.nl/sites/www.geschillencommissiesbijzonderon>

regeling omvat de instelling van een externe klachtencommissie, of althans een commissie met een externe voorzitter. De klachtencommissie vormt zich een oordeel over de gegrondheid van de klacht en deelt dit oordeel, al dan niet vergezeld van aanbevelingen, schriftelijk mee aan de klager, degene over wie is geklaagd en het bestuur. Het bestuur deelt de klager en de klachtencommissie binnen vier weken na ontvangst van het commissieoordeel schriftelijk mee of hij het oordeel over de gegrondheid van de klacht deelt en of hij naar aanleiding van dat oordeel maatregelen zal nemen (en zo ja welke). Deze bestuursreactie is vatbaar voor bezwaar en beroep door de klager (zie 2). Ook moet de MR (zie 3) over de bestuursreactie worden ingelicht en moet in het jaarverslag van de onderwijsinstelling over de klachtenbehandeling gerapporteerd worden.

8. Straf- of tuchtrechtelijke aangifte

Als een leerling het slachtoffer is geworden van een misdrijf, bedreven door een lid van de schoolgemeenschap, kunnen de leerling of diens ouders daarvan *aangifte* doen bij de politie, waarna het OM tot vervolging kan besluiten. Ook door een derde partij (bijvoorbeeld een getuige) kan aangifte worden gedaan. Maar men kan ook volstaan met een meer vrijblijvende *melding* van een misdrijf, dus zonder aangifte te doen.¹⁷

Als het gaat om een *klachtdelict* (zoals belediging, smaad, laster, belaging/stalking, chantage, vernieling) dient de aangifte vergezeld te gaan van een klacht van het slachtoffer of diens gemachtigde.¹⁸ Het slachtoffer geeft daarmee uitdrukkelijk toestemming tot vervolging.

Naast de strafrechtelijke route kan er een *tuchtrechtelijk circuit* bestaan, waarbij professionals zich gebonden hebben aan een gedragscode of beroepsstandaard en waarbij (een klacht over) niet-naleving tot tuchtrechtelijke sancties kan leiden.¹⁹

9. Klokkenuidersregeling

Het bestuur van elke vo-instelling publiceert op zijn website een Klokkenuidersregeling. Door vo-leerlingen en hun ouders (maar ook door personeelsleden) kan 'het vermoeden van een misstand' gemeld worden aan de landelijke *Commissie Melden van een Misstand*.²⁰ Dat kan alleen indien het schoolbestuur artikel 4 t/m 10 van de *Voorbeeld Klokkenuidersregeling* van de VO-raad (2017) in zijn lokale regeling heeft opgenomen.²¹ De lokale regeling kan bepalen dat de misstand eerst aan het instellingsbestuur of het college van toezicht gemeld moet worden, of bijvoorbeeld aan een (externe) Vertrouwenspersoon Integriteit, die een rol vervult met betrekking tot de Integriteitscode van de instelling.²²

10. Publicitaire en andere drukmiddelen

Tot slot moeten hier nog confronterende actiemiddelen worden aangestipt die leerlingen of hun ouders kunnen inzetten om hun belangen te verdedigen, met alle risico's die daaraan kleven. Leerlingen kunnen bijvoorbeeld de buitenschoolse publiciteit zoeken om de school onder druk te zetten of ze kunnen bijvoorbeeld een demonstratieve manifestatie op touw zetten om te laten zien dat hun onvrede breed gedeeld wordt.

Wes Holleman

weblog onderwijs 11-8-2019a

<http://www.onderwijsethiek.nl>

rwijs.nl/files/afbeeldingen/23-03-2017_modelklachtenregeling_bijzonder_onderwijs_.pdf (Geschillencommissie Bijzonder onderwijs 23/3/2017); en

<https://www.vo-raad.nl/system/downloads/attachments/000/000/206/original/Klachtenregeling.doc?1477056487> (in 1998 uitgebracht door de gezamenlijke ouder-, vak-, besturen- en schoolleidersorganisaties)

¹⁷ <https://www.vraaghetdepolitie.nl/politiewerk-en-boetes/aangifte-of-melding/wat-is-het-verschil-tussen-een-aangifte-en-een-melding.html>

¹⁸ <https://www.juridischloket.nl/politie-en-justitie/aangifte/klachtdelict/>

¹⁹ Vergelijk de MvT (§§ 3.1 en 3.2) van het wetsvoorstel Invoering van het Lerarenregister en het Register voorportaal (26/4/2016). URL: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-34458-3.html>

²⁰ <https://onderwijsgeschillen.nl/commissie/commissie-melden-van-een-misstand-vo>

²¹ <https://onderwijsgeschillen.nl/commissie/commissie-melden-van-een-misstand-vo/procedure>

²² <https://www.vo-raad.nl/system/downloads/attachments/000/000/205/original/Integriteitscode.docx?1477056270>